

Μεταφράσεις, μυστήρια και άσκηση

Μέσα στην θεία λατρεία εκτός από την λεκτική γλώσσα υπάρχει και η γλώσσα των συμβόλων, διά της οποίας γίνονται κατανοητά και όσα δεν μπορούν να κατανοηθούν διά της γλωσσικής διατυπώσεως, ή οποία, ούτως ή άλλως, δεν είναι αρκετή για την πλήρη κατανόηση των λεγομένων και γιγνομένων.

Η γλώσσα των συμβόλων βιώνεται με τό άναμμα του κεριού, τόν άσπασμό των ιερών εικόνων, τίς κανδηλές πού φωτίζουν με τό ίλαρό φώς τους, τά ιερά σκεύη και όλα τά εύρισκόμενα και τελούμενα στον Ίερό Ναό, με τόν τρόπο πού γίνεται ή Μικρά και ή Μεγάλη Εϊσοδος, με την τυπική διάταξη των ιερών Άκολουθιών, με τίς ιερατικές κινήσεις και εύλογίες κ.ά.

Άξίζει να σημειωθῆ ότι ο Ίερεύς προκειμένου να έκφωνήση την άποστολική εύλογία ἢ να ειρηνεύση τόν λαό, συγχρόνως, εύλογεί και διά της χειρός τούς παρευρισκομένους, όποτε ή γλώσσα των λέξεων συμπληρώνεται με την γλώσσα των συμβόλων. Ύπάρχει δέ περίπτωση κάποιος να δῆ την Χάρη της εύλογίας, όπως συνέβη με έναν Τουρκο, τόν Άχμέτ, ο οποίος δεν γνώριζε την έλληνική γλώσσα, αλλά είδε τόν Πατριάρχη να εύλογῆ και διά της εύλογίας είδε τίς άκτίνες της θείας Χάριτος να έκπορεύονται από την εύλογοῦσα χείρα του και να κατευθύνονται στίς κεφαλές όλων των παρισταμένων Χριστιανών, εκτός της δικῆς του, πράγμα πού τόν έκανε να πιστεύση στον Χριστό, να βαπτισθῆ και στην συνέχεια να μαρτυρήση.

Μέσα στην θεία Λειτουργία και μόνον με την γλώσσα των συμβόλων μπορεί να συμμετάσχη τό μικρό παιδί, ο κωφάλαλος, αλλά και έμεις όταν συμμετέχουμε σε θεία Λειτουργία πού γίνεται σε ξένες γλώσσες, τίς όποιες δεν κατανοούμε λογικά. Η ταύτιση της συμμετοχῆς μας στην θεία Λειτουργία ἢ την λατρεία μόνον με την λεκτική γλώσσα, παραθεωρώντας την σημασία της

συμβολικῆς γλώσσας, οὐσιαστικά θεωρεῖ ὅτι πολλές κατηγορίες Χριστιανῶν δέν συμμετέχουν στήν θεία Λειτουργία.

Ἐπομένως, ἡ ὑποτίμηση τῆς γλώσσας τῶν συμβόλων καί ἡ ὑπερτίμηση τῆς λογικῆς ἐπεξεργασίας στήν μέθεξι τῆς θείας λατρείας ἀποτελεῖ σοβαρό θεολογικό πρόβλημα.

Ἡ γλώσσα τῶν συμβόλων

* * *

...Ἡ ἀποψη ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ λογική κατανόηση τῶν λειτουργικῶν κειμένων γιά νά συμμετέχουμε στήν θεία λατρεία καί νά ἀποκτήσουμε τήν γνώση τοῦ Θεοῦ ἀποκλείει τούς ἀγραμμάτους ἀπό τήν λατρεία καί τήν θεογνωσία, στερεῖ τά βρέφη, τά νήπια καί τά παιδιά ἀπό τήν λατρεία καί τήν θεία Κοινωνία. Ὁ δυτικός σχολαστικισμός εἶναι ἐκεῖνος πού ὀδήγησε στήν πρακτική τῆς ἀποσυνδέσεως τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος ἀπό τό Μυστήριον τοῦ Χρίσματος καί κατ' ἐπέκταση ἀπό τό Μυστήριον τῆς θείας Κοινωνίας μέχρι τήν ἐφηβεία. Ἡ βάση αὐτῆς τῆς πρακτικῆς εἶναι ὅτι γιά νά δεχθῆ τό παιδί τό Χρίσμα καί νά λάβῃ τήν θεία Κοινωνία πρέπει νά κατανοῇ μέ τήν λογική του τά γινόμενα. Ἐμεῖς χρίουμε τά βρέφη καί τά κοινωνοῦμε τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, γιάτι γνωρίζουμε ἀπό τήν θεολογία μας ὅτι καί τά βρέφη λαμβάνουν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ καί πρίν ἀναπτυχθῆ ὁ ἐγκέφαλος καί ἡ λογική, ἀφοῦ καί τότε ἐνεργεῖ μέσα τους ἡ νοερά ἐνέργεια. Ἀκόμη καί τά ἔμβρυα μποροῦν νά λαμβάνουν τό Ἅγιο Πνεῦμα, ὅπως ἔγινε μέ τόν Τίμιο Πρόδρομο, πού ὅταν ἦταν ἔμβρυο ἔξι μηνῶν ἔγινε ἀπό τότε Προφήτης καί κατέστησε καί τήν Μητέρα του Προφήτιδα, κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ.

Αἰσθάνομαι ὅτι μιά σχολαστική νοοτροπία ἐπιχειρεῖται νά εἰσαχθῆ στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τίς μεταφράσεις τῶν λειτουργικῶν κειμένων, ὅτι πρέπει νά καταλαβαίνουμε τά κείμενα λογικά γιά νά συμμετέχουμε, πράγμα πού ἀνατρέπει τήν βασική θεολογική ἀρχή περί τῆς διπλῆς μεθοδολογικῆς γνώσεως, σύμ-

φωνα μέ τήν ὁποία μέ ἄλλον τρόπο γνωρίζει κανείς τήν κτιστή ἀλήθεια καί μέ ἄλλον τρόπο γνωρίζει κανείς τήν ἄκτιστη ἀλήθεια, τόν Θεό, καί μετέχει αὐτῆς. Μέ ἄλλα λόγια, δέν ὑπάρχει μιά ἐνιαία ἀλήθεια γιά τόν Θεό καί τόν κόσμον, καί δέν ὑπάρχει μιά ἐνιαία μέθοδος γνώσεως τοῦ Θεοῦ καί τοῦ κόσμου, ὅπως ὑποστήριζε στήν πράξη ὁ δυτικός σχολαστικισμός.

Ἐπομένως, ἡ λογικοκρατική θεώρηση τῆς θείας λατρείας εἰσάγει ἕνα εἶδος σχολαστικισμοῦ στήν ὀρθόδοξη θεολογία.

Ἡ λογικοκρατική θεώρηση τῆς λατρείας

* * *

...Ἵλοι μας πρέπει νά ἀποδεχθοῦμε τήν βασική θέση ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μιά ζωντανή πραγματικότητα, εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί ἡ κοινωνία θεώσεως καί, ἐπομένως, ἡ Ἐκκλησία γεννᾷ Πατέρες καί ὄχι οἱ Πατέρες τήν Ἐκκλησία. Αὐτό σημαίνει ὅτι κάθε ἐποχή εἶναι πατερική ἐποχή καί σέ κάθε περίοδο ἐμφανίζονται Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι εἶναι «ζωντανοί ὀργανισμοί».

Ἵμως, «οἱ ζωντανοί αὐτοί ὀργανισμοί» δέν διαφοροποιοῦνται καθόλου ἀπό τούς προγενεστέρους Πατέρες. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, πού ἔζησε τόν 8^ο αἰῶνα, ὀμιλώντας γιά τήν Θεοτόκο καί ἐπαναλαμβάνοντας τόν λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, «εἶ τις οὐ Θεοτόκον ὀμολογεῖ τήν ἁγίαν Παρθένον, χωρίς ἔστι τῆς θεότητος», γράφει: «Οὐκ ἐμός ὁ λόγος, καί ἐμός ὁ λόγος· κληρον γάρ τοῦτον ἐκ θεολόγου πατρός Γρηγορίου θεολογικώτατον δέδεγμα». Δηλαδή, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός δέν θεωρεῖ δικό του τόν λόγο, ἀφοῦ τόν παρέλαβε ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, πού ἔζησε τέσσερεις αἰῶνες πρῖν ἀπό αὐτόν, ἀλλά, συγχρόνως, θεωρεῖ ὅτι εἶναι καί δικός του λόγος, ἐπειδή πρόκειται γιά κληρονομία –«κληρον θεολογικώτατον»– τήν ὁποία παρέλαβε «ἐκ

θεολόγου πατρός» καί τήν ἐπαλήθευσε. Ὅσοι θέλουν νά εἶναι θεολόγοι, ἀναγνωρίζουν τούς πραγματικούς θεολόγους, ἀποδέχονται τήν διδασκαλία τους, τούς καθιστοῦν πατέρες τους καί κληρονομοῦν διά τῆς πνευματικῆς γεννήσεως καί τόν λόγο καί τόν τρόπο τῆς ἐνθέου ζωῆς τους.

Μέ αὐτόν τόν τρόπο μεταδίδεται ἡ πνευματική ζωή ἀπό τό παρελθόν σέ κάθε ἐποχή. Ὅπως ἡ βιολογική ζωή μεταδίδεται ἀπό γενιά σέ γενιά ἀπό ζωντανούς καί ὄχι νεκρούς γονεῖς, ἔτσι καί ἡ ἐν Χάριτι πνευματική ζωή, ἡ ἀληθινή θεολογία, μεταδίδεται ἀπό ζωντανούς καί ὄχι νεκρούς πνευματικούς ὀργανισμούς.

Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος ἀναφερόμενος στήν ἑλλαμψη τῶν ἄνω ἀγγελικῶν δυνάμεων ἀπό τόν Θεό «κατά τάξι», δηλαδή ἀπό «τῆς πρώτης ταξιαρχίας ἐπί τήν δευτέραν καί ἀπό ταύτης ἐπί τήν ἑτέραν καί καθεξῆς», λέγει ὅτι τό ἴδιο γίνεται καί μέ τούς ἁγίους. «Ἀπό γάρ τῶν προλαβόντων ἁγίων οἱ κατά γενεάν καί γενεάν διά τῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐργασίας ἐρχόμενοι ἅγιοι, τούτοις κολλούμενοι, ὁμοίως ἐκείνοις ἐλλάμπονται». Κολλᾷ κανεῖς στούς προηγηθέντες ἁγίους μέ τήν ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καί ἐλλάμπεται ὅπως ἐκεῖνοι. Ἔτσι, δημιουργεῖται μιᾶ διαχρονική ἀλυσίδα καί κάθε κόμβος συνδέεται μέ τούς ἄλλους μέ τήν πίστη, τά ἔργα καί τήν ἀγάπη.

Μέ αὐτήν τήν πατερική διδασκαλία ἐρμηνεύεται ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στούς Κορινθίους: «Ἐάν γάρ μυρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλούς πατέρας. ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ διά τοῦ εὐαγγελίου ἐγώ ὑμᾶς ἐγέννησα» (Α΄ Κορ. ε΄, 15). Ὑφίσταται διαφορά μεταξύ παιδαγωγῶν ἐν Χριστῷ καί Πατέρων ἐν Χριστῷ. Οἱ Πνευματικοί Πατέρες γεννοῦν πνευματικά τέκνα διά τοῦ Εὐαγγελίου, δηλαδή διά τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ οἱ παιδαγωγοί ἀπλῶς διδάσκουν.

Ὅποιοι ζῆ τήν ἴδια παράδοση, ἐφαρμόζει τῖς εὐαγγελικές ἐντολές στήν ζωή του, ἀγωνίζεται ἐναντίον τῶν παθῶν του γιά νά ἀποκτήσῃ μέθεξη τοῦ Θεοῦ, αὐτός ἀποκτᾷ κοινωνία καί μέ τούς

ἄλλους ἁγίους πού ἔζησαν πρὶν ἀπὸ αὐτόν καί ἀνήκει στήν ἴδια παράδοση. Εἶναι χαρακτηριστικός ὁ λόγος τῶν Πατέρων πού ὑπέγραψαν τόν Ἀγιορειτικό Τόμο: «Ταῦτα ὑπό τῶν Γραφῶν ἐδιδάχθημεν· ταῦτα παρά τῶν ἡμετέρων Πατέρων παρελάβομεν· ταῦτα διά τῆς μικρᾶς ἔγνωμεν πείρας».

*Οἱ ὅροι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων
καί οἱ «ζωντανοί ὀργανισμοί»*